

ROZDROŻA

EUROPA ŚRODKOWA I WSCHODNIA
W HISTORII I *HISTORIACH* HISTORYKÓW

Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Częstochowie
Instytut Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Historyczny Państwowego Pedagogicznego Uniwersytetu
im. Pawła Tyczyny w Humaniu
Państwowy Rezerwat Historyczno-Architektoniczny „Stara Humań”
Pracownia Humanistycznych Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ROZDROŻA

EUROPA ŚRODKOWA I WSCHODNIA
W HISTORII I *HISTORIACH* HISTORYKÓW

Redakcja naukowa:
Rafał Dymczyk, Igor Krywoszeja, Norbert Morawiec

Tom IV
Częstochowa-Humań-Poznań 2017

Tytuł serii:

Rozdroża

Tytuł tomu:

**Europa Środkowa i Wschodnia
w historii i historiach historyków**

Redakcja:

Rafał Dymczyk, Igor Krywoszeja, Norbert Morawiec

Recenzenci:

prof. dr hab. Irina Krywoszeja

prof. dr hab. Marek Melnyk

prof. dr hab. Tadeusz Srogosz

Korekta językowa:

Ewelina Bekus (jęz. polski)

Rafał Terszak (jęz. angielski)

Liudmyła Yakymenko (jęz. ukraiński)

Andrzej Tichomirow (jęz. białoruski, jęz. rosyjski)

Skład, korekta redaktorska i projekt okładki:

Kamil Kacperak

Wersją referencyjną publikacji jest wydanie cyfrowe.

©2018 Copyright by

Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Częstochowie

Instytut Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie

Wydział Historyczny Państwowego Pedagogicznego Uniwersytetu

im. Pawła Tyczyny w Humaniu

Państwowy Rezerwat Historyczno-Architektoniczny „Stara Humań”

Pracownia Humanistycznych Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu

im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ISBN: 978-83-947379-2-4

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
HISTORIA A ...POLITYKA	
Людмила Вовчук НІМЕЦЬКІ ДИПЛОМАТИ У КИЄВІ (1918–1938 РР.)	13
Оксана Салата ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО РЕЖИМУ В ГАЛИЧИНІ 1939–1941 РР.	25
Rafał Terszak KONSEKWENCJE I SKUTKI XX ZJAZDU KPZR W ZMIANACH POLITYCZNYCH I SPOŁECZNYCH W POLSCE	35
Ігор Кривошея, Людмила Якименко ЗБЕРЕЖЕННЯ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНИХ ВІЙСЬКОВО -ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ (НА ПРИКЛАДІ СИРІЙСЬКОЇ ПАЛЬМІРИ Й КРИМСЬКОГО ХЕРСОНЕСУ)	55
HISTORIA A ...SPOŁECZEŃSTWO	
Наталля Сліж ДЗЕЙНАСЦЬ СУДА ГАРАДЗЕНСКАГА ВОЙТА Ў 1660–1676 ГГ.	77
Andrzej Stroynowski PARLAMENTARZYŚCI RZECZYPOSPOLITEJ – PRZESZKODY NA DRODZE KU WSPÓLNOCIE	95
Marta Cierpiał POLSKA PRASA PROWINCJONALNA WOJEWÓDZTWA KIELECKIEGO W LATACH 1918–1939	113
Karolina Studnicka-Mariańczyk DZIEJE POWOJENNE WIĘZIENIA W SIERADZU	125
HISTORIA A ...KOŚCIÓŁ/CERKIEW	
Olha Krainia ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕРКОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ МОСКОВСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА НА ЗЕМЛЯХ РУСИ-УКРАЇНИ" (НА ПРИКЛАДІ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ)	139
Олександр Тригуб ДУХОВЕНСТВО ХЕРСОНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ НА РЕВОЛЮЦІЙНОМУ РОЗДОРІЖЖІ: РІК 1917Й	157

Оксана Салата

Київський Університет імені Бориса Грінченка

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО РЕЖИМУ В ГАЛИЧИНІ 1939–1941 РР.

Ми живемо у світі, де в міждержавних відносинах та людських стосунках важливу роль відіграє інформація. Зокрема інформаційна політика держав та урядів. Сучасному історичному події ХХ століття необхідно розглядати через призму тих політичних та інформаційних процесів, що відбувалися в досліджуваній період. Події нашої історії маємо вивчати, враховуючи соціальний, психологічний та політичний аспекти. Зокрема, якщо ми досліджуємо події Другої світової війни, а саме: події, що відбувалися в Галичині в 1939–1941 рр. – ми повинні враховувати, яку інформаційно-пропагандистську політику проводила нацистська Німеччина та Радянський Союз на окупованих територіях.

Питання встановлення радянського режиму в Галичині та впровадження інформаційно-пропагандистської політики розкрито в працях українських, польських і частини російських авторів, які переконливо доводять, що сталінський режим здійснював радянізацію Західноукраїнських земель за моделлю СРСР – комплекс правно-політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх і репресивно-каральних заходів, спрямованих на державно-політичну інкорпорацію приєднаних прикордонних територій. У працях багатьох авторів показано систему насадження в регіоні радянського режиму, що супроводжувалося розгортанням масових репресій і депортацій.

Перші публікації В. Парсаданової, базовані на вивченні таємних документів НКВС, мали величезний резонанс, викликали гострі політичні дискусії як в СРСР, так і за кордоном. Дослідниця звернула увагу на те, що депортації були репресіями й носили не національну, а класово-політичну ознаку, тобто були спрямовані проти всіх опонентів режиму – українців, поляків, євреїв та ін.¹

¹ В.С. Парсаданова, *Советско-польские отношения в годы Великой Отечественной войны 1941–1945*, Москва 1982; В.С. Парсаданова, А.Ю. Яблоков, И.С. Яжборовская, *Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях*, Москва 2001.

Українські історики Іван Білас², Костянтин Кондратюк³, Юрій Киричук⁴, С. Макарчук⁵, Володимир Сергійчук⁶, Юрій Сливка⁷, Юрій Шаповал⁸, Леонід Зашкільняк⁹ та інші визначили передумови й мотиви, етапи, засоби, методи й масштаби депортацій, одностайно кваліфікували їх як брутальну злочинну акцію сталінського тоталітарного режиму з метою форсованої радянської окупації краю, але, на жаль, у роботах переважної більшості науковців не розкриваються особливості інформаційно-психологічного тиску на населення окупованої Галичини, який став важливою складовою радянської окупаційної кампанії. Не показано, що ціла низка заходів, здійснювалися під впливом інформаційно-пропагандистської тиску.

Умови радянської окупації Галичини розкривали у своїх працях польські історики Гжегож Мазур, Єжи Сквара, Єжи Угорські. Вони показували діяльність української інтелігенції через періодичні видання, які видавалися у Львові, зокрема через газету «Вільна Україна»¹⁰.

Отже, пропонуємо розглянути такі аспекти окресленої теми, як періодизація інформаційно-пропагандистської війни проти населення Галичини; впровадження радянської влади в регіоні; виборча кампанія за приєднання Західноукраїнських земель до Української Радянської Соціалістичної Республіки; інформаційна війна проти Української Греко-католицької церкви.

Сучасна відверта й агресивна інформаційна війна, яку веде Росія проти

² І.Г. Білас, *Репресивно-каральна система в Україні (1917–1953): Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз*, кн. 2, Київ 1994.

³ К. К. Кондратюк, *Українці і поляки в радянському партизанському русі в роки II світової війни*, [w:] *Polska – Ukraina: trudne rutania*, т. 9, Warszawa 2002, s. 190–204; id., *Волинська трагедія 1943 року в оцінках українських і польських істориків*, [в:] *У пошуках правди. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції «Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки»*. Луцьк, 22–23 травня 2003 р., Луцьк, 2003, с. 439–445.

⁴ Ю. А. Киричук, *Історія УПА*, Тернопіль 1991; id., *Український національний рух 40-50-х років XX століття: ідеологія та практика*, Львів 2003.

⁵ С.А. Макарчук, *Проблема возз'єднання українських земель на початковому етапі імперіалізму*, [в:] *Історичні передумови возз'єднання українських земель*, Київ 1989, с. 295–365.

⁶ В.І. Сергійчук, *Український здвиг: Волинь. 1939–1955*, Київ 2005.

⁷ Ю.Ю. Сливка, *Возз'єднання українських земель в єдиній державі*, [в:] *Енциклопедія історії України*: т. 1: А-В, редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін., Київ 2003.

⁸ Ю.І. Шаповал, *Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, т. 2: *Переселення поляків та українців, 1944–1946 рр.*, Варшава-Київ 2000; Ю.І. Шаповал, *Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, т. 3: *Польське підпілля 1939–1941. Від Волині до Покуття*, Варшава-Київ 2004.

⁹ Л. Зашкільняк, *Невідома війна: українсько-польські стосунки на Волині і в Галичині в роки Другої світової війни*, [в:] *Волинь і волиняни у Другій світовій війні: зб. наук. пр. за матеріалами I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. подіям Другої світової війни на території Волин*, упоряд. М. М. Кучерепа, Луцьк 2012, с. 396–403.

¹⁰ G. Mazur, J. Skwara, J. Wegierski. *Kronika 2350 dni wojny i okupacji Lwowa, 1 IX 1939 – 5 II 1946*, Katowice 2007, [http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Niepodleglosc_i_Pamiec/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2010-t17-n1_\(31\)/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2010-t17-n1_\(31\)-s278-279/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2010-t17-n1_\(31\)-s278-279.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Niepodleglosc_i_Pamiec/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2010-t17-n1_(31)/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2010-t17-n1_(31)-s278-279/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2010-t17-n1_(31)-s278-279.pdf) [дата звернення 11.11.2017р.]

України, вимагає детальнішого вивчення такої війни як явища, як методу наступу, як елементу експансії. Оскільки ця річ не є новою й має історичне вираження, то дослідження методів та технологій її ведення може допомогти виробити відповідну стратегію й тактику її подолання.

На думку Івана Федика, відомого українського історика, із початку ХХ століття Україна часто піддавалася інформаційним атакам зі сторони Російської, а потім Радянської держави, і Галичина є саме тією її частиною, на яку найчастіше й наймасштабніше був спрямований інформаційний наступ. Ті ідеї, які поширювалися на галицьких землях, вочевидь, становили небезпеку для майбутньої Радянської «імперії», яка мала геостратегічні плани на українські землі¹¹.

Найактивніша інформаційна агресія була застосована проти Галичини на початку Другої світової війни. Ідеологеми, методи та засоби цих елементів були запозичені з загальноімперської традиції Росії, що втілювалися ще в роки Першої світової війни.

Це інформаційне протистояння було настільки потужним і довготривалим, що вчені виділили окремі її періоди й сформуvalи періодизацію цієї інформаційної війни. Уперше вона активізувалася й набула конкретних ознак ще в 1923–1926 роках, коли українські партії та організації ставали об'єктом політичної пропаганди, розповсюджуваної з боку уряду Радянської Росії. Першим періодом активної інформаційної атаки СРСР проти Галичини стало міжвоєнне двадцятиліття та перші два роки радянської окупації західноукраїнських земель із серпня 1939 р. по 22 червня 1941 р.

Другим періодом інформаційної війни Радянського Союзу проти Галичини став час від 1942 р. до кінця правління Й. Сталіна (1953 р.). Це період, коли керівництво СРСР та Політичне управління пропагандою спрямували свою діяльність на боротьбу проти націоналістичних ідей, що поширювалися на західноукраїнських землях¹².

Третім періодом інформаційного протистояння став час, коли сталінське керівництво зосередило свою діяльність на пропаганді проти всього українства. Фактично цей період дав старт інформаційній війні, яку сьогодні веде Російська Федерація проти України¹³.

Сьогодні Українська держава – незалежна, але інформаційна війна не закінчується. Вона розгорається з новою силою. Керівництво Російської Федерації та її інформаційні служби діють із більшою потужністю та з упевненістю, що переможуть. Для того, щоб протистояти такому інформаційному тиску, маємо враховувати досвід минулого, а тому зосередимо нашу увагу на першому періоді інформаційно-пропагандистської політики Радянського Союзу.

У 1923–1928 рр. у Галичині, як і в інших частинах України, діяли політичні партії й вели активну роботу, спрямовану на консолідацію

¹¹ І. Федик, *Галичина в контексті інформаційних воєн ХХ-ХХІ століть*, «Вголос», 2012, 21 листопада, http://vgholos.com.ua/blogs/galychyna_v_konteksti_informatsiynih_voien_hhhi_stolit_160374.html, [дата звернення 11.11.2017 р.].

¹² Ibid.

¹³ І. Каганець, *Як бандерівці знищили УПА*, «Народний Оглядач», 2 Січень 2017 р., <http://www.ar25.org/article/yak-banderivci-znyshchyly-upa.html>, [дата звернення 11.11.2017 р.].

українства в західних землях. Саме в цей період українські партії та організації стали об'єктом політичної пропаганди Радянського Союзу. Створена ще в 1919 р. Комуністична партія Східної Галичини (пізніше вона отримала назву Комуністична партія Західної України) та її легальний осередок Український селянсько-робітничий союз спрямовували свою пропаганду проти українських політичних партій та організацій Західної України¹⁴. Спільно вони почали втілювати інформаційно-пропагандистську кампанію, намагаючись ідеологічно протиставити собі галицькі політичні організації, представляючи їх фашистськими й такими, що співпрацюють із польським урядом.

У пропагандистській кампанії більшовиків основне місце займала пропаганда проти Польщі та прихилення на свій бік населення Галичини. Було також розгорнуто велику кампанію з метою підсилення ідеї про необхідність визволення українського населення «з-під панського ярма». Ця ідеологема про «визволення й порятунок» була створена ще в імперські часи, її життя й функціонування в суспільстві Галичини, на думку керівництва Комуністичної партії, мали принести свої результати. Після вторгнення Червоної армії на Західну Україну ця кампанія була поширена й на території західноукраїнських та західнобілоруських земель, а твердження про «зрадництво» й «фашизм» стали однією з ідеологічних основ небачених за своїми масштабами репресій й убивств¹⁵.

Ситуація змінилася з 1 вересня 1939 р., коли почалася Друга світова війна. Окупованими стали землі Польщі та України, де, відповідно, проживало 35% та 30% українського населення.

Перейшовши 17 вересня 1939 р., кордон Польщі Червона Армія активізувала свою діяльність не лише як бойова організація. Її політичне керівництво почало проводити активну пропаганду серед населення, пояснюючи, що вони прийшли, щоб допомогти своїм братам українцям звільнитися від панської неволі. Застосування такої політично-інформаційної технології дало можливість протягом 12 днів, не зустрічаючи опору, зайняти територію Західної Волині й Східної Галичини.

Одразу ж після зайняття території Західної України Червона армія почала формувати нову адміністративну систему та владу по вертикалі. В умовах військового стану. Під впливом більшовицьких пропагандистських гасел розпочалося формування «народної влади»: у містах і повітах – управлінь, у волостях і селах – селянських комітетів «на чолі з комуністами». Під контролем Червоної армії та її пропагандистських технологій відбулися вибори до Народних Зборів Західної України¹⁶.

На засіданні Народних Зборів Західної України, що відбулося 26–28 жовтня 1939 р. під впливом лозунгів Комуністичної партії було прийнято Декларацію, у якій зазначалося, що «віднині вся влада в Західній Україні належить трудящим міста й села в особі Рад депутатів трудящих». Негайно ж було прийнято рішення про конфіскацію поміщицьких, монастирських

¹⁴ Ю. Сливка, *Сторінки історії КПЗУ*, Львів 1989, с. 86–88.

¹⁵ А. Бугайчук, *Як голосували «за советів»*, «ВолиньPost», 2013, 28 жовтня.

¹⁶ В. Кульчицький, С. Кондратюк, *Встановлення радянських органів влади в Західній Україні у 1939–1941 рр.*, «Вісник Львівського університету» Серія юридична, 2001, вип. 36, с. 137–141.

земель та земель великих державних урядовців, націоналізацію банків і великої промисловості.

На засіданні Народних зборів більшовиками було ініційовано пропозицію «прийняти Західну Україну до складу СРСР, включити Західну Україну до складу УРСР і тим з'єднати український народ у єдиній державі». Процес було прискорено, і вже 1 листопада 1939 р. Верховна Рада СРСР прийняла на законодавчому рівні це з'єднання, а 15 листопада 1939 р. воно було прийняте Верховною Радою УРСР. У грудні 1939 р. було створено Волинську, Дрогобицьку, Львівську, Рівненську, Станіславську й Тернопільську області у складі УРСР¹⁷.

Після включення Західної України до складу УРСР почався процес формування представницьких органів влади через проведення виборів до місцевих Рад. Відповідно до наказу Нарком'юсту УРСР від 26 грудня 1939 р. розпочалася робота обласних управлінь юстиції, обласних і народних судів у західних областях¹⁸.

Усі заходи, які впроваджувалися в життя західноукраїнського регіону тимчасовими органами управління, повністю відповідали політиці партії більшовиків і радянської влади, яка була зацікавлена якомога швидше привести систему управління на Західній Україні у відповідність із системою управління в СРСР. Працівники політвідділів військових частин і з'єднань, військові коменданти в містах одночасно виконували адміністративні, господарські, правові, «політико-виховні та культурні» функції. Усі ці посадовці, фактично, виконували роль політичних комісарів.

Населення західноукраїнських земель повною мірою пізнало всі «принади» тоталітарного режиму сталінського зразка. Тотальний контроль радянської влади, свавілля спецслужб розкрилися у всій своїй сутності. За кілька тижнів після приєднання НКВС установив контроль над усіма сферами життя. Масові арешти було проведено вже в другій половині жовтня 1939 року, а в 1940-му кількість їх зросла. Заарештовували переважно польських військових офіцерів, землевласників, бізнесменів, поліцаїв і членів довоєнних польських організацій, таких як скаути й «Союз стрільців». У великих і малих містах у в'язниці були переповненні. НКВС заарештував українських політичних лідерів і членів українського націоналістичного підпілля.

У перші місяці встановлення радянського тоталітарного режиму окремі представники нової більшовицької влади намагалися боротися проти релігійної свідомості місцевого населення. Але опір населення був настільки великий, що тут не спрацьовували навіть випробувані більшовиками методи пропаганди.

На захоплених територіях одразу почалося створення ідеологічних структур, що функціонували на всій території СРСР, зокрема комсомольська та піонерська організації. Це був важливий елемент більшовицької політики – ставка на молодь через вплив на її свідомість обіцяла позитивні результати для політики більшовиків. Так, Станіславська обласна комсомольська організація на 10 квітня 1940 р. у своїх рядах вже нараховувала 1823 члени

¹⁷ С. Кондратюк, *Органи влади в Західній Україні (вересень 1939 – червень 1941 рр.)*, «Право України», 2003, № 5, с. 140–141.

¹⁸ *Ibid.*, с. 142.

ЛКСМ¹⁹. В області також було створено 15 піонерзагонів із 296 піонерами. Цікавою, на наш погляд, є характеристика комсомольських загонів за національним складом: українці – 661, євреї – 182, росіяни – 13, поляки – 11, інші – 2 особи²⁰.

Втілюючи власні ідеї, керівництво Комуністичної партії, зокрема Політичне управління Червоної армії, застосовувало інформаційні технології та методи психологічного впливу на населення зайнятих територій. Створювалися періодичні видання, через які радянське керівництво віщало про події в регіоні й світі; через пресу та радіо поширювалися чутки, які дезінформували населення; проводилися агітаційні лекції та зустрічі²¹.

Активізуючи боротьбу проти активістів краю, більшовики поширювали інформацію про їхню діяльність, викривляючи й спотворюючи її. Найжахливішим для більшовицької влади було те, що практично всі націоналістичні сили краю об'єдналися й діяли єдиним фронтом проти більшовицького режиму, враховуючи й польських активістів. Відомі факти, коли вони збиралися разом із цілої низки питань. Навіть єврейські організації, і ті йшли єдиним фронтом, блокувалися з польськими й українськими націоналістичними партіями²².

Досить обережну політику радянська влада проводила щодо греко-католицької церкви. Розуміючи, що саме релігійні діячі ведуть активну антибільшовицьку пропаганду, на думку ватажків Комуністичної партії, не час було відкрито виступати проти неї, це могло закінчитись відкритими виступами населення, а радянська влада ще не остаточно закріпилася на цій території.

Ідеологічно-пропагандистська діяльність більшовицької партії серед місцевого населення проводилася через проповіді в храмах і церквах, шляхом проведення багатолюдних мітингів і демонстрацій. Кожен член ВКП(б) був зобов'язаний брати активну участь у читанні лекцій, проведенні різноманітних бесід із місцевим населенням, роз'ясненні положень сталінської Конституції тощо²³.

Результати інформаційно-пропагандистського впливу виявилися нікчемними. Вплив пропаганди послаблювався багатьма чинниками, зокрема: відсутністю класу робітників, західноукраїнські землі залишалися переважно аграрним краєм, де домінувало сільське населення з психологією індивідуаліста-господаря. Так, згідно з офіційними даними, селяни становили 85,5%, робітники – 6,2%, ремісники – 2,9%, торговці – 3,1%, службовці й інтелігенція – 2,3%²⁴. Важливим чинником також були й географічні умови – пригірська й гірська місцевість Карпат.

Лідери більшовицької партії розуміли: щоб населення почало

¹⁹ Державний архів Івано-Франківської області (далі ДАІФО), ф. п – 1, оп. 1, спр. 7, арк. 5.

²⁰ ДАІФО, ф. п – 1, оп. 1, спр. 5, арк. 46–47.

²¹ О.О. Салата, *Формування німецького інформаційного простору в Рейхскомісаріаті «Україна» та в зоні військової адміністрації (червень 1941–1944 рр.). Монографія*, Донецьк 2010, с. 214–217.

²² ДАІФО, ф. п – 1, оп. 1, спр. 5, арк. 56.

²³ ДАІФО, ф. п – 1, оп. 1, спр. 9, арк. 10.

²⁴ ДАІФО, ф. п – 1, оп. 1, спр. 7, арк. 6.

довіряти новій владі, необхідно демонструвати повагу до місцевих традицій і переходити до спілкування рідною українською мовою. Питання української мови часто порушувалося вищим партійним керівництвом на високих нарадах. Зокрема завідувач пропагандистсько-агітаційного відділу ЦК КП(б)У Лисенко роз'яснював своїм підлеглим-однопартійцям суть ленінсько-сталінської національної політики в умовах Західних областей України²⁵. Але це були більшовики, які не тільки не знали української мови, вони зовсім не розуміли традицій та звичаїв місцевого населення, що було не на користь керівництву партії.

Отже, можна зазначити, що інформаційно-пропагандистська політика радянської влади на західноукраїнських землях у цей період була успішною лише на внутрішньому фронті, населення Радянського Союзу почало вірити в потребу «визволення» західних українців. Більше того, у це почали вірити й багато українців. На Галичині успіх радянської пропаганди був мінімальним, а масштаби тортур і репресій виключили будь яку можливість доведення інформаційної війни до успіху. Факти масових розстрілів і депортацій, особливо події 22–29 червня 1941 року, коли жителі міст і сіл стали свідками тортур й убивств місцевих жителів офіцерами НКВС, назавжди сформували ставлення галичан і решти західних українців до комуністів і до самої Росії. Ставлення, яке до сьогодні не змогла подолати жодна інформаційно-ідеологічна війна.

Із початком боротьби Української повстанської армії Радянський Союз отримав нову ціль для інформаційної агресії – бандерівців. Повстанський рух на західноукраїнських землях набрав таких масштабів, що звичайні методи придушення уже не діяли, отже, потрібна була гібридна війна.

Так, разом із застосування армії (понад 200 тисяч солдат НКВС) на території Західної України розпочалося впровадження якнайрізноманітніших методів терору, серед яких – створення загонів місцевих винищувачів для фізичного винищення повстанців та їхніх прихильників, організація мережі секретних співробітників для проникнення в середовище підпільників та виявлення тих, хто допомагає повстанцям, депортації та розстріли населення, яке підтримувало повстанців, заслання спецзагонів, перевдягнутих у форму УПА, що чинили звірства над місцевим населенням та різні провокації для дискредитації руху, кампанія очорнення повстанського руху. Так від інформаційно-ідеологічної війни більшовицька влада перейшла до збройної на винищення.

²⁵ О. Левицька, *Методи радянзації Західної України у 1939–1940 рр.*: <http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php>, [дата звернення 11.11.2017 р.].

Бібліографія

- Державний архів Івано-Франківської області. – Ф.П – 1, оп. 1, спр. 7, арк. 5.
- Державний архів Івано-Франківської області. – Ф.П – 1, оп. 1, спр. 5, арк. 46–47.
- Державний архів Івано-Франківської області. Ф.П – 1, оп. 1, спр. 5, арк. 56.
- Державний архів Івано-Франківської області. Ф.П – 1, оп. 1, спр. 7, арк. 6.
- Державний архів Івано-Франківської області. Ф.П – 1, оп. 1, спр. 9, арк. 10.
- Mazur G., Skwara J., Węsierski J., *Kronika 2350 dni wojny i okupacji Lwowa, I IX 1939–5 II 1946*, Katowice 2007.
- Білас І.Г., *Репресивно-каральна система в Україні (1917–1953): Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз*, кн. 2, Київ 1994.
- Бугайчук А., *Як голосували «за совєтів»*, «ВолиньPost», 2013, 28 жовтня.
- Зашкільняк Л., *Невідома війна: українсько-польські стосунки на Волині і в Галичині в роки Другої світової війни*, [в:] *Волинь і волиняни у Другій світовій війні: зб. наук. пр. за матеріалами I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. подіям Другої світової війни на території Волин*, упоряд. М. М. Кучерепа, Луцьк 2012, с. 396–403.
- Каганець І., *Як бандерівці знищили УПА*, «Народний Оглядач», 2 Січень 2017 р., <http://www.ar25.org/article/yak-banderivci-znyshchyly-upa.html>, [дата звернення 11.11.2017 р.].
- Киричук Ю. А., *Історія УПА*, Тернопіль 1991.
- Киричук Ю. А., *Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика*, Львів 2003.
- Кодратюк К. К., *Українці і поляки в радянському партизанському русі в роки II світової війни*, [w:] *Polska – Ukraina: trudne pytania*, Warszawa, 2002, t. 9, s. 190–204.
- Кодратюк К. К., *Волинська трагедія 1943 року в оцінках українських і польських істориків*, [в:] *У пошуках правди. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції «Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки»*. Луцьк, 22–23 травня 2003 р., Луцьк 2003, с. 439–445.
- Кондратюк С., *Органи влади в Західній Україні (вересень 1939 – червень 1941 рр.)*, «Право України», Київ, 2003, № 5, с. 140–142.
- Кульчицький В., Кондратюк С., *Встановлення радянських органів влади в Західній Україні у 1939–1941 рр.*, «Вісник Львівського університету». Серія юридична, Львів 2001, вип. 36, с. 137–141.
- Левицька О., *Методи радянзації Західної України у 1939–1940 рр.*, <http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php>, [дата звернення 11.11.2017 р.].
- Макарчук С.А., *Проблема возз'єднання українських земель на початковому*

етапі імперіалізму, [в:] *Історичні передумови возз'єднання українських земель*, Київ 1989, с. 295–365.

Парсаданова В.С., *Советско-польские отношения в годы Великой Отечественной войны 1941–1945*, Москва 1982.

Парсаданова В.С., Яблоков А.Ю., Яжборовская И.С., *Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях*, Москва 2001.

Салата О.О., *Формування німецького інформаційного простору в Рейхскомісаріаті «Україна» та в зоні військової адміністрації (червень 1941–1944 рр.)*. Монографія, Донецьк 2010.

Сергійчук В.І., *Український здвиг: Волинь. 1939–1955*, Київ 2005.

Сливка Ю., *Сторінки історії КПЗУ*, Львів 1989.

Сливка Ю.Ю., *Возз'єднання українських земель в єдиній державі*, [в:] *Енциклопедія історії України*: т. 1: А-В, редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін., Київ 2003.

Федик І., *Галичина в контексті інформаційних воєн ХХ-ХХІ століть*, «Вголос», 2012, 21 листопада. http://vgholos.com.ua/blogs/galychyna_v_konteksti_informatsiynyh

[_voien_hhhi_stolit_160374.html](http://vgholos.com.ua/blogs/galychyna_v_konteksti_informatsiynyh_voien_hhhi_stolit_160374.html), [дата звернення 11.11.2017 г.].

Федик І., *Галичина в контексті інформаційних воєн ХХ-ХХІ століть*, «Вголос», 2012, 21 листопада, http://vgholos.com.ua/blogs/galychyna_v_konteksti_informatsiynyh_voien_hhhi_stolit_160374.html, [дата звернення 11.11.2017 г.].

Шаповал Ю.І., *Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, т. 2: Переселення поляків та українців, 1944–1946 рр., Варшава-Київ 2000.

Шаповал Ю.І., *Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, т. 3: Польське підпілля 1939–1941. Від Волині до Покуття, Варшава-Київ 2004, у 2-х частинах.

Оксана Салата,
Київський Університет імені Бориса Грінченка

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО РЕЖИМУ В ГАЛИЧИНІ 1939–1941 РР.

Анотація: На тлі сучасних інформаційних процесів і протистоянь розглядається інформаційно-ідеологічна війна, яку розвивав СРСР на зайнятих у 1939 році західноукраїнських землях. Розглянуто такі аспекти окресленої теми, як періодизація інформаційно-пропагандистської війни проти населення Галичини; охарактеризовано процес впровадження радянської влади в регіоні; показано особливості виборчої кампанії за приєднання Західноукраїнських земель до Української Радянської Соціалістичної республіки під впливом більшовицької пропаганди; виявлено особливості інформаційної війни проти Української Греко-католицької церкви.

Ключові слова: інформаційна війна, інформаційне протистояння, пропаганда, Комуністична партія, радянізація.

Oksana Salata,
Borys Grinchenko Kyiv University

OUTRICH POLICY DURING THE SOVIET REGIME IN GALICIA 1939–1941.

Summary: This article deals with present information processes and confronts background information on ideological war escalated by the Soviet Union on the occupied West-Ukrainian. We consider such aspects of the topics as the designated periods of outreach war against the people of Galicia. We describe the process of implementation of Soviet dominion in the region, and the specific of the election campaign by joining Western Ukraine to the Ukrainian Soviet Socialist Republic under the impact of Bolshevik's propaganda. Details of the information war against the Ukrainian Greek Catholic Church were defined.

Keywords: information warfare, information confrontation, propaganda, Communist Party Sovietization.